

H. Klink, Hoornaar

Overwegingen bij Hemelvaart en Pinksteren

Hij moet als koning heersen, totdat...

1 Korinthiërs 15: 25

Het woord 'heersen' roept meestal geen positieve gevoelens op. We spreken over een 'heerszuchtig iemand'. We zeggen over deze of gene dat hij 'overheersend' is en bedoelen er een karaktertrek mee aan te geven die verre van plezierig is. Toch zou het onterecht zijn om bij het woord 'heersen' op voorhand negatieve associaties te hebben. Dat iemand heerst, kan ook goed zijn. De vraag is maar hoe iemand heerst.

Johannes 10: de goede herder en de valse leiders

Die twee aspecten komen duidelijk naar voren in Johannes 10. Jezus spreekt er ondermeer over de goede Herder. Deze leidt zijn schapen en gaat voor hen uit en brengt hen aan grazige weiden, in het koninkrijk der hemelen. Daartegenover staan echter de 'dieven en rovers', die van elders inklimmen en de schapen verleiden. Zij brengen niets dan verwarring teweeg. De rover komt niet door de deur. Hij wordt niet aangewezen door God. Hij werpt zich wel op als 'herder', maar hij verstoort en brengt verderf.

Als Johannes deze woorden schrijft, begrijpt hij het beeld dat Jezus oproept beter dan ooit. Hij is oud geworden en heeft gezien welke ellende in Israël veroorzaakt werd door mensen die zich opwierpen als leiders van het volk. Zij ontketenden een opstand tegen de Romeinen. Een totale catastrofe was het gevolg: de stad werd met de grond gelijk gemaakt. Dertig jaar na Johannes' dood zou een ander, Bar Kochba, opnieuw de lont in het vuur werpen. Toen was de catastrofe nog groter. Zo is Jezus niet geweest, terwijl Hij door zijn wonderen en tekenen veel meer indruk maakte dan de anderen, die de schaapskooi van elders inklimmen. Veel meer nog dan zij had Hij macht kunnen krijgen over het volk en een opstand kunnen beginnen. Sommigen hoopten zelfs dat Hij het zou doen. Maar zó wilde Jezus niet heersen. Hij luisterde naar zijn Vader en kwam door de deur naar de schapen. De deurwachter (Johannes de doper) deed open en Hij riep zijn schapen door zijn woord.

Als koning

En toch heerst Jezus. Hoe doet Hij dat? Paulus haalt in 1 Korinthiërs 15 het eerste vers aan uit Psalm 110 en zegt dat Jezus heerst 'als koning'. Nu was men in Israël vertrouwd met het beeld van herder dat gebruikt

Inhoud

Meditatie	73
Dr. H. Klink, Hoornaar	
Gedicht	75
Willem de Merode	
Het derde deel over Jezus van Nazareth	75
Drs. H.Z. Klink, Ouddorp	
Deel I Verzameld Werk J.H. Gunning (III, slot)	78
Dr.J.G. Barnhoorn, Nunspeet	
De conferentie	79
Pinksteren, de vrucht van de Geest	80
Dietrich Bonhoeffer (1906-1965)	

Een woord van dr. H.F. Kohlbrugge

Het gebed is de emmer, die gedurig in de diepte van de goddelijke ontferming, in de fontein, die geopend is tegen de zonde en onreinheid, wordt neergelaten, opdat beide, mensen en dieren gedrenkt worden, drinken en dronken worden door wat in het huis van God wordt geschonken – alleen zo blijft de stad van God zich verblijden. Amen!

werd voor een koning. Al eeuwen voor Christus werd waarschijnlijk in Iran een koning voor het eerst gekenschetst als een herder. In Israël kwam dit beeld volledig tot zijn recht. We hoeven maar te denken aan David, die als herdersjongen geroepen werd om koning te zijn. Daar komt bij dat het koningschap in Israël zich onderscheidde van dat van andere volkeren omdat het constitutioneel van aard was.

Wat dat betekent, wordt duidelijk als we terugdenken aan de gebeurtenissen van 30 april jl. In de morgen van die dag legde koningin Beatrix haar ambt neer. Door haar handtekening te zetten, droeg zij het koningschap over aan haar zoon Willem Alexander. Toch was de plechtigheid daarmee niet voltooid. In de middag legde de nieuwe koning de eed af op de grondwet. Daarna legden de volksvertegenwoordigers de eed af en beloofden zij trouw aan de grondwet en de nieuwe koning. Daarna volgde de inhuldiging ofwel de acclamatie, door een driemaal 'hoera'.

Veel aspecten komen overeen met hoe men in Israël koning werd. Weliswaar wees God in het geval van Saul en David hen als koning aan, maar Davids zonen werden koning door erfopvolging. Bovendien werd de koning geacht te regeren bij de grondwet, zoals die te vinden is in Deuteronomium. Hij legde de belofte op de grondwet af en zo werd hij ingehuldigd door het volk, dat hem aanvaardde als door God geschonken.

In de lijn van dit Israëlitische koningschap wenste Jezus koning te zijn. Het is het koningschap dat bezongen wordt in Psalm 23 en in Psalm 118. Deze laatste Psalm werd gezongen door de schare bij de intocht in Jeruzalem. Jezus wilde vooral ook koning zijn in de geest van Psalm 110. In de dagen na de intocht confronteert Hij de schriftgeleerden met deze Psalm. Zij zijn het erover eens dat David daarin zijn zoon op het oog heeft, de messias. Maar als hij dan uitroept 'de HERE heeft gesproken tot mijn Here', wie wordt dan bedoeld met 'mijn Here'? Hoe kan, vraagt Jezus, de zoon van David zijn Heer zijn? De schriftgeleerden kwamen er niet uit. Allereerst al omdat men vermoedde (gelet op de intocht) dat Jezus zichzelf beschouwde als de zoon van David. Omdat men dit niet kon verdragen, ontweek men de vraag liever. Wat de vraag echter nog pijnlijker maakte, was dat Jezus kennelijk bedoelde dat Hij, als Hij de zoon van David was, ook Davids Heer was. Zou Jezus dan meer zijn dan David en zou Hij beweren dat God tot Hem zou zeggen "Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gezet zal hebben tot een voetbank voor uw voeten"?

Een gewillig volk

Ook toen de hogepriester Hem enige dagen later tij-

dens het verhoor, toebeet "Beweert u werkelijk de Zoon van God te zijn?" antwoordde Hij bevestigend om eraan toe te voegen "vanaf nu zult u de Zoon des mensen zien, zittend aan de rechterhand van God" (Matth. 26: 63 - 64).

Jezus sprak deze woorden in de hoop dat men Hem zou erkennen als degene die koning moest zijn over de hele schepping om zo het heil teweeg te brengen. De erkenning bleef echter uit. De woorden uit Psalm 110 "Uw volk zal zeer gewillig zijn" gingen niet zomaar in vervulling. En toch: enkele trouwe discipelen, waaronder de vrouwen, zagen in wie Hij is. En de hoofdman over honderd kwam tot de belijdenis: "Waarlijk deze man is Zoon van God." Hetzelfde gold voor de moordenaar aan het kruis, die zelfs zei "Denk aan mij als U in uw *Koninkrijk* gekomen zult zijn." Zij vormden de voorbode van hen, die Hem erkennen zouden na de opstanding! De vroeg-christelijke gemeente in Jeruzalem beleed Hem als degene die "krachtig bewezen is de Zoon van God te zijn, door de opstanding uit de doden" (Romeinen 1: 4).

Dat Hij dit was, bleek vooral ook bij zijn hemelvaart. De discipelen brachten Hem hulde, de engelen escorteerden Hem en de hemel ontving Hem. Zijn glorie brak door op het Pinksterfeest, waarna Petrus Hem predikte als de *Kurios* (Heer): "God heeft Hem tot Here en Christus gemaakt, deze Jezus, die gij gekruisigd hebt." Het was het geboortuur van de gemeente, het nieuwe volk van God, dat zijn Naam aanriep en 'op zijn Naam' gedoopt werd. Toen vond de *metanoia* (ommekeer) plaats, die de Heilige Geest teweeg bracht. Op het feest van Pinksteren ging de hemel open. Paulus overkwam enkele jaren later een dergelijke ervaring. De *ecclesia*, de kerk van Christus is geboren: toen was er sprake van een 'gewillig volk'.

Jezus – koning in groot en klein

Jezus Christus heerst als koning over alle dingen. Hij doet dat ter wille van zijn kerk. Hij doet dat in overleg met de Vader, die weet van 'tijden en gelegenheden', zoals Jezus zelf zegt in Handelingen 1.

Volgens Luther oefent Jezus zijn macht uit ter wille van zijn kerk met zijn rechter- en met zijn linkerhand. Met zijn linkerhand doet Hij zijn *oneigenlijke* werk. Hij weerstaat de vijanden van de kerk, die de weg van de kerk door de geschiedenis willen blokkeren. Dat begon al bij Paulus, die de gemeente eerst vervolgde, maar door Jezus' ingrijpen een van de belangrijkste apostelen werd. Hij doet zijn oneigenlijke werk wanneer een regime, een koning, een keizer een blokkade opwerpt en het leven van de kerk wil smoren. De geschiedenis laat er voorbeelden van zien, hoe zulke regimes

Pinksteren

O Geest, toen Gij ternederkwaamt
En voor hun oog gestalte naamt,
Doorzok de hemel ademloos
Een stille witte vlammenhoos.

Boven hun lichaams donkre zuil
Verscheen een zacht bewogen tuil
Van licht, en glinsterende gleeed
Het neder langs hun schamel kleed.

Hun mengelmoes van woorden vaal
Klonk ieder als zijn moedertaal.
In mensenwoord, op mensenwijs
Geeft God zijn heilgeheimen prijs.

Geen is zo druk, geen leeft zo snel,
Of hij hoort Uw vermaning wel:
De storm steekt op, de noodklok luidt,
De wereld wijkt, o mens, trek uit!

Die U in vlammen openbaart,
Wiens adem door de wereld vaart,
Die 't al bezielt, doordringt ons 't meest,
Ken ons, dat wij U kennen, Geest!

Schrijver: Willem de Merode

ineens tot een einde gebracht kunnen worden. Soms catastrofaal, soms volkomen onverwacht, zoals met het vallen van de Berlijnse muur. Luther zegt: Jezus regeert met zijn linkerhand, om zijn 'eigenlijke werk', dat wil zeggen 'het werk met zijn rechterhand', mogelijk te maken. Dit 'eigenlijke werk' is het zaaien van het

Evangelie. Met de linkerhand trekt Hij een voor door de wereldgeschiedenis, om het werk met zijn rechterhand, het zaaien van het Evangelie vruchtbaar te laten zijn. Zo gaat Hij als de herder voor zijn kudde uit om haar weg door de geschiedenis te laten uitmonden in het Koninkrijk van God.

Jezus regeert ook in het klein, d.w.z. in het leven van het enkele schaap. Hij doet dat door heel eenvoudige dingen, door zijn woord, door ontmoetingen, door de sfeer van liefde, die in de kerk aanwezig is en waarmee de wereld in aanraking komt. Hij kan dat doen door een tekst uit de Bijbel, die we op ons in laten werken en die met ons meegaat, door een opmerking, die we horen, een Psalm die we zingen. De woorden dringen door, we leven erin en ze maken ons immuun voor verzoeken en voor de zonde. Ze laten ons over de dood heen zien, tot in het Koninkrijk van God, ze geven ons moed.

We zien dit terug bij de eerste christenen, soms heel tastbaar. Wie in de buurt van Rome de catacomben, die als een gangenstelsel het oude Rome omgaven, bezoekt, is er getuige van. De schilderingen op de wanden laten de tekenen van de overwinning zien: een palmtak; Jona, die na drie dagen uit de vis wordt gespuwd; de vele afbeeldingen van de goede Herder, die het schaap op zijn schouders over de doodsrivier, de Jordaan, draagt, tot in het koninkrijk der hemelen; een *orante*, die in vrede en blijdschap de handen opheft naar boven. Ze leggen getuigenis af van het feit dat Christus regeert. Hij doet het nu al, tot zijn overwinning volledig manifest wordt en de figuur van de goede Herder en het schaap tot zijn volle recht is gekomen. Want Hij moet als Herder-Koning heersen.

Het derde deel over Jezus van Nazareth

Het derde deel over Jezus van Nazareth van Joseph Ratzinger is niet een boek dat zijn trilogie afsluit, zoals men zou verwachten maar juist de inleiding vormt tot de twee andere delen over Jezus en zijn boodschap. De bisschop van Rome treedt in dit boek in dialoog met de kindheidsverhalen van Matteüs en Lukas, die hij probeert uit te leggen.

De leesbril

Volgens Ratzinger maakt goede exegese twee bewegingen. Allereerst verdient het historische onderdeel van de exegese aandacht namelijk: wat hebben

auteurs als Matteüs en Lukas met hun berichtgeving willen zeggen? Het belang van deze historische vraag ligt voor Ratzinger in het geloof dat ten diepste God zelf de auteur van de Bijbeltekst is. Maar een tekst kan niet in het verleden blijven liggen en daarom is een tweede beweging nodig namelijk, de vraag naar de actualiteit van het verleden. Is het waar wat ons wordt overgeleverd? Gaat het mij aan? En wanneer, op welke wijze?

Twee lijnen zijn in het boek te ontdekken die kenmerkend zijn voor de benadering van de berichten over de geboorte en de eerste levensjaren van Jezus.

Evenals in de voorgaande delen bestaat er een sterke verbinding tussen wetenschap en geloof. In dat opzicht is deze trilogie een voorbeeld van een moderne en tegelijkertijd orthodoxe interpretatie van de Bijbel. Indringende vragen, bijvoorbeeld naar de historische realiteit van de ster, worden door hem niet ontweken maar voorzien van aannemelijke antwoorden.

Een ander belangrijk kenmerk dat bij het lezen op de voorgrond treedt is de nauwe relatie tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Volgens Ratzinger laten een aantal teksten in het Oude Testament, zoals Jesaja 53, zich maar moeilijk duiden met als gevolg een aantal verschillende interpretaties. Pas met het oog op de geschiedenis van Christus wordt de betekenis ervan duidelijk. Jezus Christus vormt als het ware de sleutel tot het juiste verstaan. Daarom is de christelijke exegese nieuw en tegelijk trouw aan het oorspronkelijke Schriftwoord.

“Vanwaar zijt gij?”

Dit derde boek begint Ratzinger met de vraag naar Jezus' herkomst die Pilatus stelde tijdens zijn verhoor. De vraag “Vanwaar zijt gij?” is een vraag naar zijn identiteit en op die vraag geven de schrijvers van de evangeliën een antwoord. Bij de behandeling van het bericht van Lukas over de twaalfjarige Jezus in de Tempel stelt het boek een vergelijkbare identiteitsvraag aan de orde. Hoe moeten we dit bericht over Jezus te midden van de theologen van die tijd, duiden? Wordt hij hier voorgesteld als iemand die hun valse vroomheid aan de orde stelt met het doel ons daarvan te bevrijden? Met andere woorden: was Jezus een liberaal of een revolutionair?

Volgens Ratzinger is het inderdaad zo dat deze episode in de Tempel laat zien dat Jezus in zijn zending als Zoon van de Vader, een nieuwe fase inluidt in de verhouding van de mens tot God. Maar een liberaal of revolutionair? Nee, dat kan van hem niet gezegd. Ware vrijheid is volgens de bisschop van Rome niet de vrijheid van de liberalen maar de vrijheid van de Zoon. Een vrijheid van waarachtige vromen en geen vrijheid van 'bandelozen'! Jezus brengt een nieuwe vrijheid die één is met de wil van de Vader en die mensen tot de vrijheid van het één-zijn met God brengt. Hij is niet naar deze wereld gekomen om de wet af te schaffen maar die juist te vervullen. Jezus verbindt in zijn optreden en verkondiging radicale nieuwheid met radicale trouw.

Een familietraditie afkomstig van Maria

De kindheidsverhalen over Jezus zoals Matteüs en Lukas die in hun evangeliën hebben opgenomen zijn

volgens Ratzinger 'familietradities' afkomstig van Maria. Deze verhalen zijn pas later, na haar overlijden gepubliceerd, uit piëteit tegenover de moeder Gods. Wetenschappelijk gezien kunnen op dit punt kritische vragen gesteld worden aan Ratzinger. Want hoe betrouwbaar zijn deze berichtgevingen? En dan blijkt hoe voor de schrijver van dit boek geloof en rede zich tot elkaar verhouden. Want waarom zouden de schrijvers van de evangeliën deze verhalen verzonnen en bedacht hebben wanneer daar geen concrete aanleiding toe was? De berichten over Jezus zijn vanuit het Woord Gods geduide, en vanuit die duiding opgeschreven geschiedenissen, waarin heilsgeschiedenis ligt opgesloten, die ons allen aangaat.

Twee personages: Maria als moeder Gods en Jozef, zoon van David

Opvallend is de aandacht die wordt besteed aan de personen die in de berichtgeving over de eerste jaren van Jezus' leven op aarde een rol spelen. Ratzinger bestudeert nauwgezet de beschrijvingen van de houding en het optreden van deze personages zoals Matteüs en Lukas die ons in hun evangeliën overleveren.

De engel Gabriel die Maria meedeelt dat zij zwanger zal worden en een zoon baren, begroet haar met het Griekse woord *χαίρει* dat 'verblijdt u' betekent. De herders in het veld worden in de nacht op dezelfde wijze door de engelen begroet. Hier wordt een nieuw akkoord aangeslagen dat heel de Kerk doorklinkt en dat inhoudelijk verband houdt met het evangelie als blijde boodschap.

Ratzinger verbindt deze begroeting van Maria met een passage uit Zefanja 3 vers 14-17, waarin Israël als 'dochter van Sion' wordt opgeroepen om zich te verheugen, omdat de Heer in hun midden is. Volgens hem staat hier letterlijk dat de Heer in de 'schoot van Israël aanwezig' is. Ook de ark van het verbond werd in het Oude Testament gezien als bewijs dat God woont 'in de schoot' van Israël. Deze beeldspraak brengt hij in verband met Maria die de personificatie is van de dochter van Sion. Door haar zwangerschap wordt Maria tot 'ark van het verbond', tot 'plaats van de onmiddellijke inwoning van de Heer'.

De manier waarop de houding van Maria en haar reactie op de aankondiging van de geboorte van Jezus door de engel wordt uitgelegd maakt indruk. De reactie van Maria is er een van innerlijke overdenking, en een zoeken naar de betekenis. Ze is niet zoals Zacharias bevreesd door de verschijning en de boodschap van de engel maar ze zoekt te verstaan wat aan haar is medegedeeld. Maria is een innerlijke vrouw die hart en verstand bijeenhoudt en het geheel van de

boodschap zoekt te verstaan. Hierin is zij het beeld van de Kerk die het Woord van God overdenkt en het geheel ervan zoekt te begrijpen.

De wijze waarop Ratzinger de figuur van Maria uit de verhalen van de evangelieschrijvers interpreteert en uitlegt, geeft naar mijn mening aan haar de waardigheid die haar toekomt. Tenslotte was zij de moeder Gods en was het door haar geloof, toewijding en overgave mogelijk dat Christus mens werd.

Niet alleen over de houding van Maria valt veel te zeggen. Ook het optreden van Jozef strekt tot navolging. Ratzinger typeert hem als 'de rechtvaardige' die in Psalm 1 naar voren treedt. Vooral Matteüs heeft oog voor het optreden van Jozef die een cruciale rol vervulde vanwege zijn afkomst. Jozef wordt uitdrukkelijk als zoon van David aangemerkt, wat van groot belang is voor Matteüs. Daardoor kan Jezus worden gezien als de grote zoon van David die beloofd werd in het Oude Testament.

Uit de manier waarop Jozef omgaat met de situatie die ontstaan is door de zwangerschap van Maria door de heilige Geest blijkt zijn rechtschapenheid. Ratzinger typeert hem als iemand die in staat is om een situatie goed te doorzien en een groot onderscheidingsvermogen bezit. Jozef is een mens met een innerlijke waakzaamheid voor het Goddelijke. Hij blijkt gevoelig te zijn voor God en de weg die God in de geschiedenis gaat.

Jezus, het hart van de wereldgeschiedenis

De berichten over de geboorte van Jezus allereerst in de context van de geschiedenis geplaatst. Ook Lukas maakt dezelfde beweging bij zijn duiding van de geboorte van Jezus en daarbij sluit de bisschop van Rome aan.

Lukas wijst op de parallellen tussen de regering van de keizer te Rome en de geboorte van Christus. De tijd waarin Jezus geboren werd, is geen toeval gezien de verwachting die onder de volken ontstond tijdens de regering van keizer Augustus. In de antieke wereld leefde de gedachte dat de geschiedenis een grillig verloop kende en bepaald werd door de macht van het lot. Maar in de tijd van Augustus wordt de verwachting op een grote wende in de geschiedenis sterk. Nu, met de regering van de keizer in Rome zou eindelijk een grote periode van wereldvrede, een nieuwe wereldorde aanbreken. Nu zou alles veranderen!

Volgens Ratzinger blijkt uit de manier waarop Augustus zijn beleid en regering typeerde dat hij zichzelf zag als heiland en redder waarmee hij zijn persoon een goddelijk karakter gaf. Voor het eerst was er sprake van één rijk dat de gehele wereld omspande,

waarin vrede heerste en al het goede van de wereld in dienst van het gehele rijk kon worden gesteld. Er was één rechtssysteem, één gemeenschappelijke taal, kortom een universele culturele gemeenschap waardoor inzicht in denken en handelen mogelijk was geworden. De toestand in de wereld was geschikt geworden voor een universele heilsboodschap, voor iemand die redding kon brengen voor heel de wereld. Inderdaad was de volheid van de tijd gekomen.

Het is om die reden dat Lukas de geboorte van Christus plaatst in het universele raamwerk van de wereldgeschiedenis. De geboorte van Jezus is daarmee universele draagwijdte en betekenis gegeven. Wat Augustus voor zichzelf claimde is op veel hogere wijze verwezenlijkt in Jezus, die de ware Heiland, redder der wereld is en universele wereldvrede brengt.

Dit is zo'n voorbeeld waaruit blijkt op welke manier de geschiedenissen over Jezus van Nazareth in dit boek worden uitgelegd, waarbij wetenschap, geloof en historie met elkaar in verbinding zijn gebracht. En waardoor de Bijbeltekst enorme diepte en zeggingskracht ontvangt.

De wijzen uit het Oosten en hun 'begeleider'

In de dialoog met de kindsheidsverhalen gaat de bisschop van Rome lastige vragen, naar de betrouwbaarheid van de geschiedenissen die door de evangelieschrijvers zijn opgeschreven, niet uit de weg. Bijvoorbeeld: is het verhaal over de maagd Maria die zwanger blijkt van de heilige Geest, geen vrome legende, in plaats van werkelijkheid? De gedachte dat God door de geboorte van Jezus uit een maagd ingrijpt in de materie en niet tot de wereld van de ideeën en gedachten beperkt blijft, stoort de moderne mens. De geschiedenis over de maagdelijke geboorte van Jezus is volgens Ratzinger afkomstig van Maria zelf, en gegrond in de Bijbelse traditie van God de schepper en verlosser.

En de ster die de wijzen uit het Oosten hadden gezien, was dat geen verbeelding? Wie waren deze mannen en hebben ze eigenlijk wel bestaan? Volgens Ratzinger waren het mogelijk Perzische magiërs die sterk beïnvloed waren door de Griekse filosofie. Dat ze een grote ster hebben gezien kan goed mogelijk zijn geweest. Het Babylon waaruit de wijzen waarschijnlijk afkomstig waren werd gezien als het centrum van de astrologie zoals ook blijkt uit gevonden astronomische berekeningen. Vermoedelijk was het verschijnsel een conjunctie (samenvallen) van de planeten Jupiter, Saturnus en het sterrenbeeld vis. Dit verschijnsel heeft zich rond het jaar 7-6 voor Chr. voorgedaan en dat is

ook waarschijnlijk ook de tijd waarin Jezus geboren werd. Deze conjunctie van sterren en planeten hebben de wijzen uit het Oosten kunnen berekenen en dat bracht hen ertoe naar Jeruzalem te reizen en op zoek te gaan naar Jezus.

Het interessante is dat Ratzinger een mogelijke, en wat mij betreft aannemelijke verklaring heeft, voor het verschijnsel van de ster, en dat op basis van recente publicaties waardoor de betrouwbaarheid van de berichtgeving ondersteund wordt. Dat hij aan dit soort kwesties aandacht besteedt, komt voort uit het besef dat de historische betrouwbaarheid van de Bijbel er toe doet. Onderzocht kan en moet worden. Op die manier worden geloof en wetenschap bij elkaar gehouden.

Resumé

Het belang van de historie voor de exegese van de Bijbel en de combinatie van geloof en wetenschap waren twee kenmerken die ook in de voorafgaande delen aan het licht kwamen. Het eigene van dit laatste deel over de kindsheidsverhalen wordt volgens mij vooral zichtbaar in de uitleg en interpretatie van de levenshouding van vooral Maria en Jozef. Hun sensitieve en gelovige houding ten opzichte van God en zijn handelen in de geschiedenis stemt tot nadenken. Vanuit dat perspectief is dit boek niet het laatste deel maar kan het juist worden gezien als de hoofdingang die de toegang verschaft tot de ruimte van de andere twee delen van deze trilogie.

H.Z. Klink, Ouddorp

Deel I Verzameld Werk J.H. Gunning (III, slot)

Geen opwekking, maar bekering

Gunning, zo zagen wij in het tweede gedeelte van ons artikel, wilde geen opwekking. Maar wat wilde hij dan wél? Wat stelde hij er tegenover? Op deze vraag bleef hij het antwoord niet schuldig. Wij hebben, zo zegt hij, geen opwekking, maar *bekering* nodig. Ook Pearshall Smith predikt de bekering, maar hij brengt een *scheiding* aan tussen *bekering* en *heiliging*. Bij een christen vinden er *twee dingen na elkaar* plaats. Eerst neemt hij de verzoening in Christus' bloed tot zijn rechtvaardiging aan. Hij is dan "bekeerd" en in Christus geboren. Een toestand, die lange tijd kan aanhouden en waarin hij ijverig kan werken voor de Heer. Maar van lieverlede komt hij tot de ontdekking, dat hij geen vrede heeft. Het lukt hem niet de zonde in zichzelf te overwinnen. En daarom moet hij een *tweede stap* doen: hij moet zich nu ook voor zijn *heiligmaking* aan de Heer overgeven. Wie zich in de Heiland alleen verlost, maar niet geheiligd weet, is niet bekeerd, hij is alleen maar (!) *opgewekt*. "Men zegt", aldus Gunning, "Moodey en Sankey leggen de *grond*, roepen de wereldlingen tot bekering; dan bouwt Pearshall Smith op die *grond verder*, de reeds bekeerden tot heiligmaking nodigende. Doch dit is een zeer uitwendige, onschriftuurlijke opvatting van 'bekering' – of liever een verwarren van haar met 'opwekking'." En deze verwarring betekent een verzwakking van de ernst van de bekering, die niets minder is dan "de *het ganse leven dóór volgehouden gehoorzaamheid*", zoals deze bijvoorbeeld door de apostel Paulus is betoond (Hand. 26 : 19).

De toekomst van Jezus Christus

De oorzaak van deze verwarring en van de verzwak-

king van de ernst der bekering, die hiervan het gevolg is, schrijft Gunning toe aan het feit, dat in de wereld van het revival "de zalige waarheid van de *toekomst van Jezus Christus*" geen rol speelt, althans niet "alles-bezielend" is, wat toch wel het geval zou moeten zijn. Men denkt bij de toekomst des Heren uitsluitend aan *afzonderlijke zielen*. Maar dit is veel te beperkt: "Wie aan de toekomst van Christus gelooft, die leeft in het komend en reeds kiemend *Koninkrijk van Christus*, d.i. de heerlijke *éénheid* van het lichaam des Heren; zodat hij zich er niet toe bepaalt de Heiland slechts als Verlosser van afzonderlijke zielen te eren." Wanneer men niet verder komt, dan valt men, zoals dit zo vaak in doorsnee-orthodoxe kringen het geval is, vroeg of laat aan de moedeloosheid ten prooi: "Ach ja, ik weet wel, dat ik verlost ben, maar ik vorder niet in *heiligheid*." En dat is, zegt Gunning, ook geen wonder, want "men kent alleen het revolutionair individualisme. (...). Waar nu de ordeningen des geheels niet erkend worden, waar het individu op zichzelf staande her- en derwaarts dwaalt, daar bestaat vanzelf een voortdurende behoefte aan *prikkels*: want men bouwt dan op zijn eigen, min of meer levendig, geloofsleven en niet op de daad Gods in het doopverbond: en mist dus in de grond de eenvoudige, in alle nood voorziende zekerheid van het aan Christus toe te behoren. Men heeft een onrustige behoefte om zichzelf en anderen gedurig af te vragen of men wel vast en gewis is van in Christus te zijn. (...) Ontbreekt dat besef, zo moet het op allerlei wijze opgewekt worden. Vandaar de behoefte aan telkens nieuwe (liefst vreemde) personen, samenkomsten, boeken, ter "opwekking", ter overwinning van het telkens weer opkomend gevoel der "dor-

De conferentie

Zaterdag 1 juni a.s. zal DV de conferentie van de 'Vrienden van dr. H.F. Kohlbrugge' plaatsvinden. De opzet van deze dag zal als volgt zijn: in de morgen zullen drs. L.J. Geluk (Rotterdam) en dr. H. Klink (Hoornaar) een lezing houden. Het thema zal zijn: *Het belijden van de kerk, toen en nu*. Drs. Geluk zal spreken over de betekenis van de vorsten voor de Reformatie en in het bijzonder voor de Heidelbergse Catechismus, die 450 jaar geleden werd opgesteld. Dr. Klink zal vervolgens spreken over de vraag tot welk belijden wij nu geroepen zijn en stelt de vraag aan de orde of de catechismus ons daarbij van dienst kan zijn.

Na de middagpauze zullen drie spekers een korte reflectie geven van ongeveer 10 minuten. Dit zijn drs. Marijke Aalders, historica (Bussum), drs. Pieter Jan Dijkman, hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen* van het CDA (Den Haag), dr. J. van Eck, voormalig legerpredikant en classicus (Ede). Na hun bijdrage zal er een forumdiscussie worden gehouden. De bezoekers van de conferentie worden in de gelegenheid gesteld vragen te stellen. De discussie vindt plaats onder leiding van dr. Bart Jan Spruyt uit Gouda.

De conferentie vindt plaats in de Grote Kerk in Vianen. De aanvang is om 10.30 uur. De pauze zal zijn van 12.30 tot 14.00 uur. De middagbijeenkomst duurt tot 16.00 uur. Er is gelegenheid gebruik te maken van de broodmaaltijd. U kunt zich daarvoor opgeven bij mw. G.M. van Ommen-Middelkoop, Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen, tel: 0529-456729. E-mail: gm.v.ommen@kpnplanet.nl De kosten voor de broodmaaltijd zijn € 9,50. U wordt verzocht u op te geven voor **25 mei a.s.** Allen van harte uitgenodigd!!

heid". De zekerheid echter die blijvend en reëel zal zijn, moet die van het *leven* zijn, van de gedurige gemeenschap met de Heer. 'Ik stel de Heer gedurig vóór mij: omdat Hij aan mijn rechterhand is, zal ik niet wankelen'" (Psalm 16 : 8).

Openbaarheid

Als een van de tekenen van de door hem gesignaleerde rusteloosheid noemt Gunning "de dringende behoefte aan *openbaarheid*: het evangelisatiewerk en alle "christelijke werkzaamheden" moeten voortdurend openbaar gemaakt worden in "meetings", in tijdschriften e.d., opdat "er toch geen linkerhand overblijft die niet in alle bijzonderheden weet wat de rechter deed. (...) Men wil bij de broeders als medewerzaam bekend staan, want men heeft behoefte bij hen onder het getal van de ware, werkzame christenen aangemen te wezen, om aldus op hen, op hun goedkeuring, enigszins te kunnen steunen en zich gerust te stellen. Vandaar ook partijchap en mede spreken met elkaander: want, om Jezus' wil verdacht te worden en alléén te staan, daar kan men niet tegen. Daarentegen, in de verwachting van de toekomst van Christus ligt de eigenlijke zekerheid. Dan toch valt het ware licht op de machtige troost van de *eeuwige verkiezing*." De eigenlijke heerlijkheid van Christus is hierin gelegen, dat Hij niet slechts Verlosser van afzonderlijke zielen, maar Hoofd en Koning van zijn *gemeente* is. Het is de Heer bovenal om de eenheid van zijn lichaam te doen (blz. 448vv.).

Meer dan de kerk

Hiermee is echter niet alles gezegd. Toont Gunning zich in zijn afwijzing van "het onvruchtbaar en wild individualisme" afkerig van iets, dat *minder* dan de kerk is, hij blijft niet bij de kerk steken: "Wij willen, en wij verwachten van onze God, iets dat *meer* is dan de kerk. Wij geloven dat het werk dat onze Heiland eigenlijk bedoelde, iets oneindig hogers is dan de meeste, ook waarlijk vrome, christenen zich nog durven voorstellen. Zijn werk, dat Hij op aarde geplant heeft, is namelijk niet slechts uitsluitend *godsdienstig*, maar het is ook *zedelijk* tegelijk: of met andere woorden, niet slechts kerkelijk, maar ook maatschappelijk. En *dit* karakter is het wat in onze dagen moet tevoorschijn treden. De Heer Jezus bracht ons niet een bijzondere zijde van het leven, al zij het ook de hoogste, die van de ware aanbidding: maar Hij bracht ons het *gehele leven*, de *gehele waarheid*, daar Hij dit beide zelf is, en ook de weg ertoe."

"Wij begeren", zegt Gunning opnieuw, "een nieuwe krachtige werking van de Heilige Geest onder ons." Maar dit houdt meer in dan een vragen om "meer leven, meer krachtige vroomheid, meer beslistheid om God te dienen" of iets dergelijks. Wij kunnen de kou niet verdrijven door "sterke roeping en smeking", door gemeenschappelijke bidstonden, die, door honderden, ja duizenden mensen bijgewoond, grote ontroering hebben gewekt. "Dit is", zegt Gunning, "niet ernstig genoeg." Wanneer wij vragen om meer werking van de Heilige Geest, realiseren wij ons dan wel, wat wij nodig hebben? Gaan wij niet voorbij aan wat de Heilige Geest in onze dagen, ook onder ons,

werkelijk doet, zodat wij ons bij zijn werk kunnen aansluiten? De Heilige Geest leert de gemeente vandaag de dag, "dat de haar toevertrouwde waarheid een leven is. Dat de van God gegeven en dus bovennatuurlijke levensmededeling tevens in de hoogste mate menselijk is, omdat de mens zelf boven de natuur verheven staat. Dat derhalve die waarheid te belijden in onze dagen betekent: de maatschappij in haar duizendvormig woelen, de wetenschap in haar hoogstbelangrijke voortgangen, het zwoegend en overal nieuwe banen zoekend streven der kinderen van deze tijd niet te verachten, maar daar in te gaan in het besef dat Jezus Christus de Koning is aller eeuwen, ook van deze negentiende eeuw. In Hem geloven, dat is, in de gistende ontwikkelingen van deze tijd niet alleen te zien op het schuim dat opspat, op de zonden en de afval die openbaar worden, maar ook op het daaronder verborgen werk der voorbereiding van zijn Koninkrijk, tot hetwelk zelfs hetgeen Hem het heftigst bestrydt, moet dienen. Wij zeggen dat de Heilige Geest ons dit alles leert" (blz. 449v.).

Actualiteit

Wanneer wij het bovenstaande goed op ons laten

inwerken, dan valt ons op, hoe *actueel* Gunning is. Actueel, wanneer hij, gedreven door een grote liefde voor de kerk, de revival-christenen een "revolutionair individualisme" verwijt, daar zij, uitsluitend gericht op de vroomheid van het individu, voortijdig scheiding maken tussen "gelovigen" en "ongelovigen", "bekeerden" en "onbekeerden". Actueel, wanneer hij hun voorhoudt, dat zij geen oog hebben voor het historisch geworden, als zou dit voor God van nul en generlei waarde zijn. Actueel, wanneer hij de vinger legt bij hun "rusteloosheid" en hun behoefte aan steeds nieuwe prikkels, en wanneer hij hen erop wijst, dat zij, uitsluitend gericht op godsdienstige items, volkomen voorbijgaan aan de ontwikkelingen op maatschappelijk terrein en niet ingaan op de wetenschappelijke vragen en behoeften van hun tijd.

Het is niet in de laatste plaats met het oog op deze actualiteit, dat wij Gunnings *Verzameld Werk* nadrukkelijk bij de lezers van ons blad ter lezing aanbevelen, in de hoop, dat zij dit als een verrijking van hun geestelijk leven mogen ervaren.

J.G. Barnhoorn, Nunspeet

Pinksteren, de vrucht van de Geest

Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.

Galaten 5 vers 22

Midden in de tijden van tuchtiging wil de volheid van de Heilige Geest tot ontplooiing en tot rijpheid komen; en wij moeten haar in ons de volle ruimte geven, zowel om Gods wil, als ter wille van de mensen en van onszelf. Heel de wereld van God, wil in ons geboren worden, groeien en rijpen.

Liefde – waar slechts wantrouwen en vijandschap heerst;

Vreugde – in plaats van verbittering en leed;

Vrede – te midden van inwendige en uitwendige strijd;

Geduld – waar ongeduld ons dreigt te overweldigen;

Vriendelijkheid – waar alleen voor ruwe en harde woorden plaats schijnt te zijn;

Zachtaardigheid – waar begripen en medegevoel als zwakheden gelden;

Geloof, dat betekent trouw – waar lange scheidingen en veranderingen van alle verhoudingen ook het bestendigste aan het wankelen willen brengen;

Zachtmoedigheid – waar alleen meedogenloosheid en zelfzucht tot het doel lijken te leiden;

Eerbaarheid – waar kort levensgenot het enig zinvolle schijnt te zijn;

Is dit alles een fantastische illusie? Is het onmogelijk? Het zou dat zijn, als het niet de volledig vanzelf groeiende vrucht van de Geest zou zijn, aan wie wij ons – met verwondering en aanbidding – hebben toevertrouwd en die dit alles in ons volbrengen wil.

Dietrich Bonhoeffer